

Huddinge kommuns

Arkitekturstrategi

för en attraktiv och levande bebyggelse

Innehåll

Inledning	3
Fyra steg för en attraktiv och levande bebyggelse	5
1. Att prioritera strategiska platser och byggnader	7
Kärnplatser i lokala centrum och i regionala stadskärnor	
Märkesbyggnader	
Entréer till Huddinge	
2. Att ta vara på och utveckla kvaliteter	11
Topografi, vatten och natur	
Så har Huddinge vuxit fram	
Bebyggelseypologier	
3. Att läka sår	21
Kärnplatser och inåtvända centrum	
Stora parkeringar	
Vägar skapar barriärer och buller	
Otrygga platser och stråk	
4. Att skapa nytt	27
Historiska spår	
Skala och täthet	
Rörelse och kopplingar	
Gröna och blå rum	
Stadsrum och mötesplatser	
Publika byggnader	
Parkering	
Dialog och integration	
Begreppsförklaringar och mera kunskap	53
Projektgrupp:	
Karin Segerdahl, plansektionen, projektledare	
Anna Hammarbäck, Total Arkitektur	
Maud Enqvist, plansektionen	
Maria Kjell Andréén, plansektionen	
Jonas Lidbrink, plansektionen	
Utvidgad projektgrupp:	
Lotta Berggren, gatu- och trafiksektionen	
Camilla Fransson, gatu- och trafiksektionen	
Susanna Udd, gatu- och trafiksektionen	
Albin Fransén, mark- och exploateringssektionen	
Referensgrupp:	
Tove Sandahl Fransson, kultur- och fritidsförvaltningen	
Mia Bergström, lokalplaneringsektionen	
Christer Lobelús, social- och äldreomsorgsförvaltningen	
Johan Andersson, social- och äldreomsorgsförvaltningen	
Richard Castillo Bengtsson, bygglovsavdelningen	
Gunilla Sundström, strategiska sektionen	
Omslagsbild: Övre från vänster: Balingsnäs, bild; Småa, Rådsparken, foto: Maja Brand, Flemingsberg, foto: Håkan Lindgren, Glömsta ungdomsgård, foto: Maja Brand, Storängen, foto: Maja Brand, 1000 meter konst, foto: Maja Brand, Paradiset, foto: Maja Brand, Kästa skola, foto: Alice Öberg	

Inledning

Alla vinner på god gestaltning

En attraktiv bebyggelsemiljö skapar gemenskap och stolthet för alla som bor och vistas i kommunen. Väl fungerande och vackra miljöer skapar ekonomiska värden på egendom och verksamhet. En bebyggelsemiljö som är behaglig bygger på goda ekologiska förutsättningar. Alla vinner i längden!

Varför behövs en arkitekturstrategi?

Stadsrummets utformning och attraktivitet är ett allmänt intresse som det är kommunens ansvar att säkerställa, men som kräver alla aktörers engagemang. Syftet med strategin är att på ett enkelt och tydligt sätt beskriva Huddinges hållning, mål och riktlinjer i arkitektur- och gestaltungsfrågor. När alla inblandade parter känner till kommunens arkitekturstrategi ökar förutsättningarna för att samhällsbyggnadsprocessen blir effektiv och målinriktad. Strategin är också ett verktyg för att konkretisera översiktsplanens mål om att skapa en levande och attraktiv bebyggelse.

Huddinge är i en intensiv utvecklingsfas som kommer att få stor betydelse för kommunens framtida karaktär. Därmed finns stora möjligheter att skapa fler attraktiva stadsmiljöer. Städerna, parkerna, gatorna och byggnaderna utformning påverkar rörelsemönster, skapar rum för det sociala livet och ger dagliga upplevelser och intryck. Hur vi väljer att planera och utforma byggnader och offentliga rum blir avtrycket av vår tid som vi med stolthet ska lämna över till kommande generationer.

Användning av dokumentet

Arkitekturstrategin är ett av kommunens styrdokument för att lyckas med att skapa attraktiva livsmiljöer. Strategin utgör ett styr- och arbetsverktyg i den praktiska stadsplaneringen, i tidiga skeden, vid planbesked, områdesplanering, markanvisningar, program och detaljplaner.

Strategin - en av flera delar

Arkitekturstrategin stödjer sig på och hänvisar till andra styrdokument och vägledning som berör gestaltungsfrågor. Hänvisningar ges kontinuerligt i dokumentet och en sammanställning av dessa finns i slutet.

Läsanvisning

Strategin bygger på att alla stadsutvecklingsprojekt ska genomgå fyra steg:

1. Att prioritera strategiska platser och byggnader
Här beskrivs hur kommunen prioriterar utveckling av platser och byggnader som är särskilt viktiga för sitt närområde och kommunens identitet.

2. Att ta vara på och utveckla kvaliteter
Här beskrivs Huddinges karaktärsdrag och kvaliteter för olika bebyggelsetypologier. Efter beskrivning av respektive bebyggelsetypologi anges kvaliteter som bör hanteras och utvecklas, samt önskvärd inriktning vid komplettering i olika typer av områden.

3. Att läka sår
Här beskrivs några brister i bebyggelsen som kommunen önskar bygga bort eller förbättra i samband med stadsutveckling.

4. Att skapa nytt
Här beskrivs stadsbyggandets verktygslåda i Huddinge, åtta begrepp som när de samverkar skapar en attraktiv och levande bebyggelse i såväl förtättningsområden som nyexploateringsområden.

- 4.1 Historiska spår
- 4.2 Skala och täthet
- 4.3 Rörelse och kopplingar
- 4.4 Gröna och blå rum
- 4.5 Stadsrum och mötesplatser
- 4.6 Publika byggnader
- 4.7 Parkering
- 4.8 Dialog och integration

Under varje delrubrik beskrivs viktiga utgångspunkter och därefter följer kommunens riktlinjer på övergripande respektive planeringsnivå.

Skogås centrum, bild: Maia Brand

Arkitekturstrategin konkretiserar översiktsplanens mål

I Huddinge kommuns översiktsplan 2030 (ÖP2030) anges att mer levande stadsmiljöer ska skapas och att högkvalitativa parker och grönområden ska utvecklas. För att överbrygga avståndet mellan den strategiska styrningen och de konkreta samhällsbyggnadsprojekten behövs en metod för att systematisera arbetet med att uppnå en attraktiv och levande bebyggelse.

”Det ska vara lätt och självklart att röra sig i de centrala (väl kollektivtrafikförsörjda) delarna och husentréer och kommersiell service bör ligga utmed gatorna för att skapa liv i gaturummet och det bör vara tydligt om marken är offentlig eller privat. När områdena förtätas kommer det att ställas högre krav på utformningen av det offentliga rummet, det vill säga gator, parker, torg och andra mötesplatser. Därför är det viktigt att satsa mer på utformningen av dessa platser och även komplettera med offentlig konst. Då den största delen av kommunens kommande bebyggelse tillkommer genom förtätning är det viktigt att den nya bebyggelsen

bidrar med goda arkitektoniska kvaliteter i området. Tillkommande bebyggelse ska både vara tilltalande från utsidan och en bra boendemiljö för de som flyttar in. Husen ska antingen anpassas utseendemässigt till bebyggelsen runtom eller bryta av helt mot den, för att istället bidra med något nytt till området. Vid förändring ska man respektera den befintliga bebyggelsens värde och ha en strävan är att allt nytt ska höja kvaliteten och förbättra livsmiljön i hela området, inte bara den nya delen.”

”I större utvecklingsområden där flera nya kvarter byggs finns en möjlighet att bygga något unikt med högt ställda krav på arkitekturen som kan bidra till Huddinges attraktivitet. ”

Riktlinje i ÖP: ”Vid planläggning ska hög gestaltningsnivå eftersträvas och den tillkommande bebyggelsen ska tillföra värden. ”

Utdrag från ÖP 2030

Fyra steg för en attraktiv och levande bebyggelse

Huddinges arkitekturstrategi har fyra steg som ska beaktas i alla projekt för att vi ska lyckas skapa attraktiva och levande bebyggelsemiljöer.

Steg 1: Att prioritera strategiska platser och byggnader

Vissa platser och byggnader är av strategisk betydelse för hur vi uppfattar ett område eller en kommun, så kallade kärnplatser. När dessa skapar stolthet kommer det att påverka bilden av hela området och kommunen både för invånare och för andra. Utveckling i de regionala kärnorna och de lokala centrumen har till exempel särskilt stor betydelse för hur kommundelen uppfattas i sin helhet.

Steg 2: Att ta vara på och utveckla kvaliteter

I Huddinges bebyggelseområden finns många olika kvaliteter. Det kan vara strukturer, stadsrum och byggnader som är omtyckta och välanvända och som tillför någonting positivt till sin omgivning. När Huddinge utvecklas är en viktig framgångsfaktor för ett lyckat stadsbyggande att ha ett medvetet förhållningsätt till dessa befintliga kvaliteter.

Steg 3: Att läka sår

Som i alla kommuner finns brister i stadsväven som stör och hindrar stadslivet. Genom historien lär vi oss av misstag. När den byggda miljön utvecklas ger det möjlighet att rätta till brister för en mer välfungerande och attraktiv stadsmiljö. Nya värden skapas och gamla sår läks.

Steg 4: Att skapa nytt

Med samsyn om stadsbyggandets verktygslåda bland inblandade aktörer skapas attraktiva och levande bebyggelsemiljöer. Åtta begrepp beskriver viktiga byggnadsstenar:

- 4.1 Historiska spår
- 4.2 Skala och form
- 4.3 Rörelse och kopplingar
- 4.4 Gröna och blå rum
- 4.5 Stadsrum och mötesplatser
- 4.6 Publika byggnader
- 4.7 Parkering
- 4.8 Dialog och integration

Steg 1: Att prioritera strategiska platser och byggnader

En vacker och levande stadsmiljö bygger på omhändertagande av helheten och omsorg om alla detaljer i stadsbilden. Samtidigt är vissa platser och byggnader särskilt avgörande och av strategisk betydelse för hur vi uppfattar ett område eller en kommun. Om dessa är attraktiva och skapar stolthet kommer det att påverka bilden av hela området eller kommunen både för invånare och besökare.

Utveckling av platser och byggnader som är särskilt avgörande för kommunens identitet ska prioriteras

Kärnplatser i lokala centrum och i regionala stadskärnor

En kärnplats är den plats som man som boende ser som kärnan i sitt centrum. En omtyckt kärnplats skapar stolthet och engagemang. Den har positiv påverkan på hur området i stort upplevs. Kärnplatsen är också ansiktet utåt för hela områdets identitet; hur den uppfattas av andra. Att utforma kärnplatser så att de blir uppskattade och uppfattas som attraktiva lyfter bilden av hela området.

Flemingsberg och Kungens Kurva - Skärholmen är utpekade som regionala stadskärnor i Stockholmsregionen och planerar vi för tiotusentals nya bostäder, kommunal och kommersiell service. Här finns kluster av regionala samhällsbärande och kommersiella funktioner; universitetssjukhus, forskningscentrum, högskolor samt handelsområden med mera.

Här finns stora möjligheter att skapa täta, attraktiva och levande stadsmiljöer. Samtidigt är konkurrensen om markanvändningen stor när bland annat regional infrastruktur ska inrymmas i den lokala stadsväven.

De regionala kärnorna är kommunens största besöksmål och hur dessa uppfattas som stadsmiljöer har stor påverkan på bilden av Huddinge kommun. Utformning och gestaltning av stadsrummen i de regionala kärnorna är strategiskt viktig för kommunens attraktionskraft.

Huddinge centrum (Bild: Håkan Lindgren)

Flemingsberg, (Bild: Håkan Lindgren)

Märkesbyggnader

En utmärkande byggnad av hög kvalitet som har något ” eget”, är identitetskapande och har ett innehåll som bidrar till sitt område kan kallas för *märkesbyggnad*.

Vissa byggnader är kopplade till någon av kärnplatserna och får därför stor betydelse för sitt område just för att de är en del av centrum. Detta gäller till exempel studentskrapan i Flemingsberg och Mariakyrkan i Skogås.

Det finns många byggnader i Huddinge som utgör goda exempel på högklassig arkitektur och som är omtyckta. Byggnader som närboende och andra har koppling och tillgång till skapar gemensamma värden och stolthet.

Huddinge stoltserar med flera utmärkande byggnader från olika tider och ideal runtom i kommunen. Några exempel på märkesbyggnader är Östra Gymnasiet i Skogås, Tacksägelsekyrkan i Trångsund, Kommunhuset och Huddinge kyrka i Huddinge Centrum, Stuvsta stationshus, Ormen Långe och Myrstuguberget i Masmö, Vårby Gårds kyrka, IKEA-huset i Kungens kurva och Södertörns Högskola i Flemingsberg.

Entréer till Huddinge

Vid ankomst till Huddinge möts man ofta av en station och en kärnplats i något av kommunens regionala eller lokala centrum. Mötet med kommunen är viktigt för Huddinges identitet och stor vikt måste läggas på utformning av dessa platser.

Att till exempel använda en symbol som återkommer och annonserar inträdet i kommunen är ett sätt att skapa positiv identitet och sammanhållning.

En god utformning av landskap och byggnation vid kommunens entréer är av strategisk betydelse.

Fullersta gård, (Bild: Lotta Segeöberg)

Steg 2: Att ta vara på och utveckla kvaliteter

Att skapa attraktiv bebyggelse och livsmiljöer måste inledas med en värdering av vad som redan finns på platsen. Huddinges bebyggelseområden har många kvaliteter att värna om.

Människor som befolkar en omtyckt plats har utvecklat en relation till den och platsen har fått en positiv laddning. Här följer de kvaliteter som bedöms vara särskilt avgörande för Huddinges bebyggelsemiljöer.

När en plats förändras ska dess kvaliteter tillvaratas och utvecklas

Topografi, vatten och natur

Mälardalens typiska spricklandskap med skogsklädda höjder och bördiga dalgångar präglar landskapet i Huddinge. Sprickdalslandskapet är varierat och har många olika naturtyper. Förkastningsbranter och långsträckta sprickdalar är karaktäristiska. Mer än en tredjedel av kommunens yta består av naturreservat och utöver detta finns det skyddsvärda skogar, odlingslandskap och sjöar.

Närhet mellan stad och natur bibehålls

Huddinges rikliga natur sträcker sig in i bebyggelsemiljöerna och tillför stora kvaliteter. Det är alltid nära till större naturområden såsom till Flemingsbergskogen, Paradisets naturreservat och Ågesta friluftsområde med sina höga upplevelsevärden. Också närheten till Huddinges odlingslandskap tillför uppskattade värden med koppling till historien.

Topografi bör forma stadsmiljön

Den kuperade topografin med berg och dalar har format stora delar av Huddinges bebyggelseområden. Bebyggelsen är ofta omsorgsfullt inpassad i terrängen vilket naturligt skapar rumslighet och variation. Inne i bebyggelseområdena finns gott om grönska, platser för lek och avkoppling. Träd och buskar bidrar till att forma rumsligheter i stadsrummen och trädgårdar kring byggnader bidrar till ett lummigt intryck.

Vatten är en av de mest önskvärda kvaliteterna i stadsmiljö. I Huddinge finns närhet till stränder och sjöar med populära badplatser.

Västra Balingsnäs, (Bild: Småa)

Så har Huddinge vuxit fram

Huddinges bebyggelse har vuxit fram kring Västra stambanan, Nynäsbanan och tunnelbanespåret mellan de gröna kilarna Hanvedenkilen och Bornsjökilen samt mellan Mälaren och Drevviken.

Huddinges huvudsakliga bebyggelseutveckling skedde under 1900-talet. Behovet av bostäder var stort, och längtan efter frisk luft och rörelseutrymme förde människor ut från centrala Stockholm. Innan dess var Huddinge ett jordbrukarsamhälle med storgårdar där kyrkan var central. Utflyttningen från staden började efter sekelskiftet, men det var framförallt från efterkrigstiden och framåt som den stora bebyggelseutvecklingen skedde. Villasamhällena kom först och är fortfarande den till ytan mest dominerande bebyggelsetypen i Huddinge. Flerbostadshusområden har växt fram under olika epoker, liksom större handels- och verksamhetsområden.

Byggnader från olika tider är viktiga avtryck

1900-talets olika byggnadsideal finns representerade i Huddinge och kan avläsas i bebyggelsestrukturer, stadsrum och byggnader. Olika generationers byggande finns inte sällan inom ett och samma område och det är en viktig kvalitet att 1900-talets olika karaktärer finns representerade. Det finns också ett antal äldre byggnader och miljöer som skapar kontinuitet, förankring och stolthet. Varje byggnadsideal skapar sina kvaliteter i bebyggelsestruktur och arkitektur.

Goda möjligheter att komplettera

Det finns goda möjligheter att komplettera den befintliga bebyggelsen. Byggande prioriteras särskilt inom en radie av 1200 meter från de lokala centrumen samt i de regionala kärnorna där tillgången på kollektivtrafik är mycket god. Det finns stora värden i Huddinges befintliga stadsmiljöer som bör hanteras varsamt. På följande sidor lyfts kvaliteter fram liksom möjligheter att förbättra brister när kompletteringar ska ske. Möjlighet till komplettering avvägs mot och kan begränsas av hänsyn till kulturmiljövärden.

Ängsnäs, (Bild: Maja Brand)

Skogås (Bild: Thomas Henrikson)

Småhusområden

Efter förra sekelskiftet omvandlades Huddinge från ett jordbrukarsamhälle till ett villasamhälle och kommunen har många varierade småhusområden från den tiden och framåt.

Idealet var i de flesta fall fri utveckling av en egen tomt efter eget tycke. I början var tomterna stora. Byggnaderna är fritt placerade med god terränganpassning. Radhusområden och trädgårdsstaden följer ett annat ideal med enhetlig karaktär och ordnad placering utmed gator.

Småhusområdena består av friliggande småhus, parhus, kedjehus och radhus. De är ofta fritt placerade på tomten medan radhus och trädgårdsstadens hus är ordnade utefter gator. Placeringen av byggnader är terränganpassad. Småhus från och med förra sekelskiftet och framåt finns representerade, ofta i samma område. Andra typer av bebyggelse i villaområdena är ovanlig.

FÖRKLARA SÄCKGATOR

Många byggnadsmaterial förekommer. Material och detaljer speglar ofta tiden när husen byggdes.

Vägnätet följer ofta naturen och topografin. Gatustruktur och tomter är formade efter den kuperade terrängen och bebyggelsen anpassar sig till landskapet. Det är vanligt med säckgator. Bilfria radhusområden förekommer.

Utemiljön utgörs mestadels av privata trädgårdar. Gaturummen är smala och lummiga med varierade rumssekvenser och fungerar för promenad och ibland lek. I radhusområdena finns allmänna gröna ytor insprängda i strukturen - både större och mer intima med till exempel lekplatser och klippta gräsmattor. I villaområdena saknas ibland allmänna parker och lekplatser och naturområden kan vara svåra att nå. I radhusområden förekommer mindre samlade markparkeringar och kanststensparkering.

Riktlinjer för småhusområden

Befintliga kvaliteter att beakta

- Intima gaturum med låga hastigheter för bilarna som följd.
- God och varierad arkitektur från olika tider.
- Uppvuxna trädgårdar och varsam hantering av landskapet.

Vid komplettering

- Tillgång och tillgänglighet till parker, natur och gångstråk bör ses över och om möjligt utvecklas vid kompletteringar.
- Blandad byggnadstypologi och funktion bör eftersträvas i kollektivtrafiknära lägen.
- Material, form och detaljer kan varieras utifrån vår egen tid.

Klockarvägen (Bild: Elin Friberg)

Trångsund (Bild: Anna Hammarbäck)

Hus i park

Det finns flera attraktiva flerbostadshusområden i Huddinge som byggts med topografin som förutsättning.

Byggnaderna är byggda under 1930-, 1940- samt 1950-tal. De är byggda utifrån funktionalismens ideal som präglas av att bygga för ljus, luft och god livskvalitet.

Hus- i-park-områden består av smalhus, punkthus och stjärnhus med upp till sex våningar, ibland sammansatta i längor som delvis omsluter gårdar. Byggnaderna är placerade anpassade till terrängen och står fritt i förhållande till gata.

Puts och tegel är vanligast som fasadmateriäl. Trä- och smidesdetaljer är vanligt och ibland förekommer plåt i balkongräcke och tak.

Bebyggelsestruktur och gator är utformade efter grannskapsideal. De är skilda från varandra med grönytor emellan och förbundna av landsvägsliknande gator. Höjder är ofta bebyggda och vägarna anpassade efter landskapet och utgörs av säckgator eller mindre slingor. Byggnaderna är placerade med anpassning till terrängen och bildar ofta öppna gårdsrum.

Utemiljön karaktäriseras av naturmark mellan hus och på gårdar, öppna gårdar, många gångstråk och mycket grönska. Bebyggelseområdena har lokala små centrum med torg och multifunktionella parker för möten och lek. Lokaler i byggnaders bottenvåningar förekommer även utmed gator. Mindre samlade markparkeringar förekommer och kantstensparkering är vanligt. Gräns mellan privata och offentliga ytor är inte alltid så tydlig.

Riktlinjer för hus i park

Befintliga kvaliteter att beakta

- Byggnader från hus-i-park-områden byggda under 30-, 40- och 50-talet har ofta hög arkitektonisk kvalitet med gedigna materialval samt med god tillgång till dagsljus och rekreationsyta.
- Sparad naturmark mellan husen och terränganpassning av gator och byggnader.
- Lokaler i bottenvåningar.

Vid komplettering

- Skalan kan varieras med till exempel högre punkthus.
- I centrumnära lägen kan strukturomvandlande komplettering prövas.
- Parkering bör ske i garage utmed gator och som mindre sammanhängande markparkeringar.
- Material, form och detaljer kan varieras utifrån vår egen tid.
- Skapa eventuella avgränsningar i utemiljöer varsamt utan stängsel och andra barriärer.

Vårby Gård (Bild: Anna Hammarbäck)

Intorp i Flemingsberg (Bild: Anna Hammarbäck)

Miljonprogramsområden

I samband med miljonprogrammet tillkom under 1970-talet flera bostadsområden i Huddinge framförallt i Vårby Gård, Flemingsberg och Skogås. Idealet för dessa områden var att bygga för ljus och luft med mycket gemensamma och bilfria ytor. Produktionsanpassat byggande förutsatte stora ingrepp i landskapet och ofta storskalig bebyggelse.

Bebyggelsetypologin utgörs av lamellhus och fristående punkthus upp till 14 våningar. Byggnader inom varje område är enhetligt utformade runt stora öppna eller halvöppna gårdar. Stora garage förekommer under hus och gårdar, liksom separata parkeringshus. Loftgångar är vanligt, liksom bostäder i marknivå. Genom sina tydliga former och struktur och ibland stora skala har byggnaderna ett kraftfullt uttryck som annonserar sig på avstånd.

Puts, tegel och betong är vanliga fasadmaterier liksom detaljer i aluminium och plåt. Större betongelement framträder bland annat i stödmurar, trappor, parkeringshus och offentliga miljöer.

Bebyggelsestrukturerna är rätvinkliga på plansprängda ytor med parker och närhet till grönområden. Trafikseparering var ett ideal. Korsningar vid större vägar är planskilda. Gator ligger på utsidan av bostadsområdena.

Stora öppna gårdar erbjuder rörelsemöjligheter genom bostadsområdena. Det finns idrottsplatser och rikligt med stråk och lekplatser och mycket grönska. Markparkeringarna är ofta stora. Centrummiljöer är ofta inåtvända.

Riktlinjer för miljonprogramsområden

Befintliga kvaliteter att beakta

- Fotgängare kan röra sig ostört av trafik i de bilfria miljöerna.
- Generösa gårdar och bra tillgång till naturområden.
- Vissa byggnader har en särpräglad och identitetskapande arkitektur.

Vid komplettering

- Större markparkeringar kan bebyggas och parkeringshus byggas till och utformas med högre arkitektonisk kvalitet.
- Tillför grönska och så kallade "varma" material såsom trä, särskilt på stora stödmurar och andra iögonfallande betongelement.
- Trygghetsupplevelsen kan ökas genom att vända fönster och entréer mot gångstråk och parker.
- Ny bebyggelse bör bidra till varierad skala och bebyggelseypologi, strukturomvandlande komplettering prövas där så är lämpligt. Ny bebyggelse kan med fördel utformas för att bryta den ensidiga strukturen.
- Centrumnära vägar som utformats som landsväg bör omformas till stadsgator med bättre integrering med bebyggelse och mindre barriärverkan.
- Takterasser och balkonger kan med fördel tillföras för att bryta den ensidiga strukturen.

Kvarnbergsplan (Bild: Karin Segerdahl)

Kvarterstad

I Huddinge Centrum finns kvarterstadens kvaliteter i vissa av gaturummen. I Storängen och Flemingsberg växer kvarterstad fram.

Idealet är att skapa tydligt formade gator och allmänna platser, helst med publika bottenvåningar och att befolka dem genom att bygga tätt. Gränser mellan privat gård och allmänna ytor är tydliga. Idealet kan också uttryckas som bilden av staden; ”stadsmässighet”.

Bebyggelsetypologin utgörs av lamellhus kring slutna gårdar. Typologin varierar för övrigt med tiden när husen uppfördes. Byggnader är placerade i liv med gatan för det mesta och i de fall förgårdsmark förekommer är den smal, ofta upphöjd eller på annat sätt markerad med tydlig gräns som i sig ramar in gatan.

Alla typer av material förekommer. Markerad sockelvåning är vanligt.

Bebyggelsestrukturen är rutnätsutfomad. Gatutrafik och bebyggelse är väl integrerade. Parkering sker utmed gator, i garage eller parkeringshus som är integrerade i rutnätet.

Gaturum utgör stadsrum som fungerar för promenader, uteserveringar med mera. Parker och torg är tydligt avgränsade. Gårdarna är tydligt privata.

Riktlinjer för kvarterstad

Befintliga kvaliteter att beakta

- Lokaler i bottenvåningar, entréer mot gata och varierade fasader.
- Tätt bebyggelse med goda förutsättningar för attraktiva, befolkade och trygga stadsrum.

Vid komplettering

- Påbyggnad kan ske med indragna takvåningar.
- Tillgång och tillgänglighet till natur och naturlek bör ses över och vid behov utvecklas.

Kungens Kurva (Bild: Håkan Lindgren)

Spendrupsområdet (Bild: Huddinges bilbank)

Handels- och verksamhetsområden

I Huddinge finns flera handels- och verksamhetsområden, vissa av dem sjuder av aktivitet och drar till sig många besökare. De har växt fram under olika tidsepoker under olika ideal och med specifika karaktärer.

De är värdefulla då de skapar aktivitet och gör stadsbygden mångsidig. Några exempel är handelsområden som Kungens Kurva med sina välkända byggnader och populära handelsträdgård samt Länna handelsområde. Mindre industriområden med verksamheter av olika slag som Segeltorps och Trångsunds industriområden liksom Spendrupsområdet är andra exempel. Akademiska området i Flemingsberg med bland annat Huddinge Sjukhus och Södertörns högskola besöks av tiotusentals människor varje dag och utmärker sig också genom sin arkitektur.

Byggnaderna är ofta stora och fristående.

Alla byggnadsmaterial förekommer. Material och detaljer varierar med områdets karaktär och tiden när husen byggdes. Byggnader med publikt innehåll är ibland utformade med en stark särart som till exempel IKEA:s byggnad, Heron City och Södertörns högskola.

Gatorna är till för bilar. Vid handelsområdena avslutas de i stora markparkeringsplatser.

Utemiljöer är ofta flacka och hårdgjorda. Parkeringsplatser dominerar ofta utemiljön mellan byggnaderna. Inte sällan syns gårdar med oordnade upplag. Tomter avgränsas ibland av enkla stängsel. Användbara allmänna platser och grönområden är mindre vanligt.

Riktlinjer för handels- och verksamhetsområden

Befintliga kvaliteter att hantera

- Handel och verksamheter skapar aktivitet.

Vid komplettering

- Ny bebyggelse ska bidra till varierad skala och till levande stadsrum, genom till exempel entréers placering.
- Genom att blanda in ny bebyggelse såsom bostäder genereras aktivitet dygnet runt. Handels- och verksamhetsområden upplevs ofta som otrygga efter stängning.
- Störande lastzoner placeras avskilt från platser där många rör sig.
- Stora volymer ställer höga krav på gestaltning och form.
- Parkerings- och garage förordas före markparkeringsplatser.
- Markparkeringsplatser ska utformas så att de upplevs som säkra, trygga och omsorgsfullt gestaltade.
- Tillför grönska och så kallade "varma" material såsom trä.

Mera kunskap

Huddinges bebyggelseutveckling och olika byggnader finns sammanställt i skriften *1900-talsarkitektur i Huddinge*, *Huddinge Reviderad kulturmiljöinventering* och *Översyn av kulturmiljöinventering i Huddinge*, *Informationsskrifterna för Mellansjö, Hörningsnäs och Segersminne* samt *Program för framtida tillägg och ändringar i plan i strävan mot ett bättre skydd för bevarande av kommunens kulturmiljöer*, *Program för offentlig miljö i Kungens Kurva*.

Steg 3: Att läka sår

Vid varje förändring av en plats ges möjlighet att bygga bort brister och läka sår. Stadsmiljön förbättras både genom det och genom att tillföra nya värden när det nya skapas .

Vid stadsutveckling ska brister i bebyggelsen åtgärdas när så är möjligt

Malmö torg efter upprustning (Bild: Camilla Fransson)

Malmö torg innan upprustning (Bild: Camilla Fransson)

Kärnplatser och inåtvända centrum

Flera av kärnplatserna i Huddinge har stor potential att förbättras till mer levande stadsrum, och fler välfungerande stadsrum bör skapas. Ovan utgör ett exempel på en sådan upprustning på Malmö torg.

Slutna centrum öppnas upp

En del centrumbyggnader är introverta med funktioner vända inåt och slutna fasader. Sambandet mellan vad som händer i byggnaden och utanför är svagt vilket gör att torg och gator i centrum inte befolkas.

Inbyggda centrumanläggningar finns i Skogås, Vårby Gärd och Flemingsberg.

Genom att öppna upp eller glasa upp fasader och vända stora tydliga entréer mot stadsrummen utanför skapas mer levande stadsrum.

Bättre kopplingar till centrum

Centrum och dess kärnplatser bör vara placerade och utformade så att man naturligt orienterar sig mot centrum och möts av framsidor istället för baksidor. Entrépunkter till centrum behöver ibland tydliggöras.

Platsens utformning och innehåll utvecklas

Kärnplatser och andra stadsrum är ibland bullerstörda och domineras ibland av parkeringsytor och garage-ramp. Parkeringslösningar och buller som utgör hinder för att kärnplatsen ska utvecklas och fungera som levande stadsrum åtgärdas vid exploatering i och kring centrum.

Parkeringshus i massiv- och limträ, Skellefteå av AIX Arkitekter
(Bild: Enar Nordvik)

Stora parkeringsplatser

Effektiva och praktiska parkeringar i anslutning till kollektivtrafikbytespunkter och externa handelsområden kan vara motiverade. I flera delar av Huddinge förekommer också stora markparkeringar inne i bostads- och centrumområden. De stora hårda ytorna blir lätt dominerande i sin miljö. Ibland har de en barriäreffekt och kan upplevas som ödsliga och otrygga.

Parkeringsdäck och parkeringshus förekommer också ofta, och dessa är inte alltid gestaltade med omsorg och kan vara okänsligt placerade i stadsmiljö och terräng.

Markparkeringar bebyggs eller rustas upp

Vissa markparkeringar är underutnyttjade runtom i kommunen. Parkeringsbehovet kan ibland lösas under mark eller i parkeringshus. Det ger möjlighet att bygga nya hus på markparkeringar och förbättra stadsmiljön.

Kvarvarande markparkeringar bör göras trevligare och tryggare genom att till exempel tillföra grönska, dela upp parkeringen i mindre delar, förfina markbeläggningen och tillföra belysning.

Parkeringshus utvecklas

Parkeringshus kan ges en ny gestaltning genom påbyggnad och/eller upprustning av fasader, belysning och planteringar.

Clarion Hotel, Stockholm
däcker över väg (Bild: Karin Segerdahl)

Vägar skapar barriärer och buller

Huddinge är en genomfartsbygd på grund av sitt läge söder om Stockholm. De stora trafiklederna och järnvägen gör Huddinge enkelt att nå, men de utgör också barriärer i stadsväven. De är svåra att korsa och orsakar buller och bidrar till att kommundelarna upplevs som åtskilda. Korsningspunkter är utformade för större trafikflöden utan integrering med omkringliggande bebyggelse.

Bygg bort buller

Buller från väg och järnväg avskärmas med byggnader där det är lämpligt. I andra hand skyddas natur och stadsmiljö med bullerplank eller bullervall. Plank och vall kan vara nödvändiga för att skapa störningsfria miljöer, även om det ibland innebär att barriärverkan ökar.

Bygg länkar

Överdäckning med bebyggelse över väg och järnväg är optimalt för att bygga bort barriärer men ofta alltför kostsamt för att det ska gå att genomföra. Länkar i form av broar eller enskilda byggnader bör övervägas vid exploatering i lämpliga lägen.

Fotgängarvänliga gator i tät stadsmiljö

Huvudgator inom bebyggelseområden har ibland utformats som landsvägar med stora gaturum, diken och breda kantzoner. Man rör sig i flera fall över eller under dessa vägar i planskilda korsningar. De utgör barriärer och "hål" i stadsväven och medför trafikbuller.

Gator i tät stadsmiljö bör utformas med goda förutsättningar för fotgängare. De bör ha tydliga gaturum, byggnader och träd intill gatan samt markbeläggning som signalerar att fotgängare rör sig i gatumiljön. Körbanor kan smalnas av när så är lämpligt för en säker miljö. Ytor för fotgängare bör vara generösa.

Gångtunnel Nytorps mosse efter upprustning (Bild: Martin Kempe)

Otrygga platser och stråk

Passager och stråk som upplevs som otrygga förekommer på flera platser i Huddinge.

Stråk bebyggs

Byggnader utmed gångstråk med fönster, balkonger och entréer som vänds mot stråket skapar trygghet då det ger en känsla av att stråket är under uppsikt.

Skapa tydlighet och uppsikt

På sina håll finns det många alternativa gångvägar att välja på vilket innebär att flöden av människor delas upp på flera i stället för att samlas upp i ett huvudflöde. Befolkade stråk upplevs mer trygga än obefolkade. Genom att göra vissa stråk genare och tydligare kan gångflöden koncentreras till vissa sträckor.

Gångtunnlar under vägar eller järnvägar där man inte ser vad som kan komma att möta i andra änden av tunneln upplevs ofta som otrygga. Bra belysning i och omkring tunneln förbättrar tryggheten.

Uppsikt kring stråk skapas genom att belysa omgivningar och ta bort eller glesa ut kringliggande vegetation.

Gångtunneln innan (Bild: Bildbanken Huddinge kommun)

Ytor omhändertags

Platser och byggnader som är trasiga och fläckiga är negativa för miljöupplevelsen. Det ger intryck av att platsen inte är omhändertagen vilket skapar otrygghet.

Vid komplettering i befintliga områden se till att förbättra och förnya/åtgärda fasader och i utemiljöer. Det befintliga och den nya bebyggelsen ska kännas som en helhet.

Hälsövägen, Flemingsberg
(Bild: KOD Arkitekter)

Steg 4: Att skapa nytt

För att lyckas med stadsbyggande och kompletteringar på ett sätt som skapar en attraktiv och välfungerande bebyggelse över tid krävs kunskap och samsyn om stadsbyggandets verktyglåda bland inblandade aktörer.

Följande begrepp/byggstenar har identifierats i Huddinge som särskilt viktiga att de hanteras och samverkar på ett bra sätt för att skapa attraktiva och levande stadsmiljöer.

- 4.1 Historiska spår
- 4.2 Skala och täthet
- 4.3 Rörelse och kopplingar
- 4.4 Gröna och blå rum
- 4.5 Stadsrum och mötesplatser
- 4.6 Publika byggnader
- 4.7 Parkering
- 4.8 Dialog och integration

Huddinge centrum, Centrumkyrkan, (Bild: Huddinge kommun)

4.1 Historiska spår

Historiska sammanhang ska kunna avläsas

Att skapa ny attraktiv stadsmiljö inleds med att värdera vad som redan finns på platsen. En viktig faktor för att stadsmiljön ska upplevas som attraktiv är att det finns möjlighet att kunna avläsa dess historia, det vill säga att det finns spår från olika epoker. Historien ska kunna avläsas i byggnader och platser, men också i bebyggelsestrukturer, landskap och natur, rörelsestrukturer och funktioner.

Historisk läsbarhet skapar en känsla av äkthet och sammanhang med vår kultur och skänker en stolthet till användare av platsen. Att bevara och utveckla fungerande byggnader och miljöer istället för att riva dem utgör därför ett egenvärde. Befintliga byggnaders och platsers historiska kvaliteter ska vara en utgångspunkt vid exploatering och utveckling. Det historiska sammanhanget ska vara läsbart och samtidigt samspela med ny bebyggelse. Vid stadsutveckling läggs nya årsringar till de befintliga.

Omtyckta byggnader och platser bör tillvaratas

Att värdesätta historiska spår för dess betydelse för platsens attraktivitet är inte alltid samma sak som dess museala, antikvariska värde. Byggnader och platser som är omsorgsfullt utformade, välanvända och omtyckta har stor betydelse för platsens identitet och är värdefulla att bevara. En byggnad som har ett högt antikvariskt värde kan vara mindre viktig för en plats ur gestaltningssynpunkt och vice versa.

Kulturvärden ses som en resurs

Begreppet kulturmiljö omfattar hela den av människan påverkade fysiska miljön. Kulturvärden kan i varierande grad tillskrivas enskilda byggnader, anläggningar och lämningar såväl som hela miljöer och stora landskapsavsnitt. Det är inte alltid som bevarande av kulturhistoriskt värdefulla platser och byggnader går hand i hand med den tänkta utvecklingen av ett område. Bevarande vägs till exempel mot behov av fler bostäder, bättre service, förbättrade sociala möjligheter eller en modernisering av verksamheter. Vid stadsutveckling är det viktigt att försöka se kulturmiljön som en resurs till det nya området och inte som ett hinder.

Konstverk och vägvisare till Tvätterimuseet (Bild: Olle Magnusson)

Riktlinjer för historiska spår

Kunskap om Huddinges långa historia hjälper till att skapa en identitet och bör därför lyftas fram (ÖP 2030).

Övergripande

- 1.1. Stadsmiljöer som innehåller historiska byggnader, platser, strukturer och/eller funktioner ska ge en upplevelse av kontinuitet. Historien bör vara läsbar i stadsmiljön.
- 1.2. Byggnader och platser som är tidstypiska, har eller har haft särskild betydelse eller är utförda med hög arkitektonisk kvalitet uppmärksammas och visas särskild respekt.

Planering

- 1.3 De kulturhistoriska värdena inom ett exploateringsområde ska i ett tidigt skede inventeras och synliggöras.
- 1.4 Byggnader och platser som är kulturhistoriskt värdefulla, det vill säga är tidstypiska och har hög arkitektonisk kvalitet, bör tillvaratas och behålla sitt huvudsakliga uttryck.
- 1.5 Förändringar som inte förvanskar byggnadens huvudsakliga uttryck kan tillåtas då de bidrar till den omgivande stadsmiljön på ett positivt sätt, nya arkitektoniska kvaliteter tillförs och säkerställer byggnadens användbarhet.
- 1.6 Övriga omtyckta och välanvända byggnader och platser är värdefulla och bevarande ska övervägas.
- 1.7 Byggnader eller platser som enligt ovan inte kunnat bevaras bör lämna efter sig avtryck i struktur eller funktion.
- 1.8 Byggnader och platser som enligt ovan inte kunnat bevaras eller lämna avtryck dokumenteras och minnet bör knytas till platsen genom objekt som sparas, informationstavlor, minnesmärken eller liknande.

Mera kunskap

Den vägledning som finns i Huddinge Kommuns kulturmiljöinventering är ett viktigt underlag för att identifiera miljöer och byggnader från olika tider. Även i den översyn av kulturmiljöinventeringen som gjordes i samband med framtagandet av Översiktsplan 2030 finns underlag för att urskilja kulturvärden inom strukturplanerna i Huddinge. En arkitekturhistorisk beskrivning av Huddinges olika miljöer finns i boken 1900-talsarkitektur i Huddinge.

4.2 Skala och täthet

Landskaps- och stadsformer utgörs av byggnader, landskapselement och mellanrum i olika skala.

Olika skala och placering av byggnader ger olika intryck på upplevelsen av dessa miljöer. Att förstå skalan är viktigt vid förtätning i ett befintligt område eller vid byggnation av nya områden.

Bebyggelsestruktur ska ha varierad skala och goda proportioner

Den lilla skalan upplevs tillgänglig och mänsklig. Den stora skalan kan upplevas storslagen, men ska användas med försiktighet. Det finns många exempel där storleken på byggnader, gator och andra rum skapar avstånd och vilsenhet. Rätt använd skapar den stora skalan kontrast till det vardagliga och hållpunkter i stadsmiljön. Goda proportioner krävs i bebyggelsestrukturen.

Den stora och den lilla skalan har nytta av varandra. Genom att variera skapas kontraster; exempelvis gör liten gata som mynnar ut i ett torg att torget upplevs större. En hög byggnad i en annars jämnhög bebyggelse skapar variation och orienterbarhet.

Det är proportionerna som avgör om en gata upplevs

som trång och mörk men kanske ändå spännande gränd, eller som en luftig men stadsmässig gata. En kort fasadlängd kan dämpa skalan och ge upplevelsen av en småskalig miljö, även för en ganska hög byggnad. En längre huskropp kan visuellt delas upp i flera delar genom variation i volymhantering och fasadmaterial. Ett högt hus bör frigöras på något sätt från andra byggnader och upplevs slankare i omfång ju högre det är.

Skalan påverkar ljus, ljud och vind. Stora öppna platser och gaturum blir lätt blåsiga och särskilt runt höga byggnader skapas kraftiga vindar. Proportioner mellan byggnadsvolym och mellanrum påverkar ljusförhållanden både utanför och inne i byggnaden. Ibland måste man använda byggnader för att skydda platser från buller och då fungerar långa sammanhängande byggnader bäst.

Även i olika handels- och verksamhetsområden är skala och täthet viktigt. Byggnader får gärna uppföras i fler än en våning samtidigt som man kan minska dess utbredning på marken.

Orienterbarhet i stadsmiljön

Variation i skala, enstaka höga byggnader, topografi och siktlinjer underlättar möjligheten att orientera sig i stadsmiljön.

Exploateringen anpassas så att viktiga kvaliteter inkluderas

Högt exploaterad bebyggelse medför ofta effektivt markutnyttjande, korta transportvägar och bra underlag för kollektivtrafik. Det skapar också förutsättningar för gemensamma lösningar för fjärrvärme, avfallshantering, mobility management-åtgärder med mera. Samtidigt anar vi en bortre gräns då exploateringen blir för hög och inte längre hållbar på grund av att det saknas tillräckliga ytor för växtlighet, rekreation och utevistelse. Det märks till exempel på slitage av grönytor. Allt för hög exploatering kan innebära alltför mörka ytor både inne och ute och nödvändiga funktioner riskerar att inte få plats.

Södermalm, Skrapan (Bild: Karin Segerdahl)

Bygg tätt - men rätt

Tätare bebyggelse ska skapa en mer varierad och rikare miljö där det finns mer för alla på nära håll.

Bygg tätt med varierad skala och goda proportioner

Täthet i kombination med generellt liten skala ger småstadskaraktär med låga byggnader, smågator och intima torg. Täthet i kombination med stor skala ger trånga och mörka utemiljöer med dåliga förutsättningar för såväl växtlighet som solbelysta platser. Skalan påverkar inte bara ljusförhållanden, utan också upplevelsen av rörelsefrihet och luftighet. En varierad skala är bättre än en generellt stor och kompakt skala.

Prioritera stadsrummens användbarhet och kvalitet

När tätheten ökar blir det särskilt viktigt att planera gårdar och stadsrum optimalt. Dessa kommer att användas flitigt och många ska samsas om ytorna. Parker, torg och stadsgator planeras för att vara användbara för flera målgrupper och aktiviteter. Den viktigaste kvaliteten i vårt klimat är att platser är solbelysta, vilket bestäms av väderstreck och byggnadshöjder. Stadsrummen bör också skyddas från buller. Om utformning av stadsrum beskrivs mer i avsnittet ”Stadsrum”.

Skapa funktionsblandning

En kvalitet som många förknippar med och uppskattar i en urban miljö är att det händer mycket och finns en mångfald av utbud. Kommersiell och offentlig service av olika slag, verksamheter och institutioner blandat med bostäder i olika former skapar en levande stadsmiljö. När vi bygger tätt skapas goda förutsättningar för aktivitet och variation.

Använd samnyttjandelösningar

I områden som växer mycket ökar konkurrensen om marken. Innovativa lösningar kan behövas för att rymma allt. Samutnyttjande och flexibel användning av byggnader och platser är exempel på det. Det innebär att lokaler och utemiljöer också används för olika verksamheter, till exempel på olika tider av dygnet.

Bygg tillräckligt stora gårdar

Tät bebyggelse innebär att kompromisser och prioriteringar måste göras. Ett exempel på det är bostadsgårdar som ibland kan upplevas för trånga. De flesta människor har glädje av friytor och barn behöver större ytor än vuxna. Boenden för vissa målgrupper; till exempel studentbostäder, kan klara sig med mindre gårdar. Gårdar på mark kan kompletteras med terrasser och gårdar på tak. Bostäder i omedelbar anslutning till grönområden kan ha mindre gårdar. Ett bra mått på en tillräckligt stor gård är att största delen är solbelyst under en stor del av dagen.

Integrera förskolor och skolor i bebyggelsen

Förskolor och skolor är viktiga målpunkter och bidrar till att befolka stadsrummen runt omkring. Skolor och förskolor som integreras i stadsmiljön är nära för många. Å andra sidan krävs gårdar som inte är för små.

På kvällar och helger kan en förskolas gård vara en öppen lekplats och skolans lokaler kan vara en plats för föreningslivet. Att placera en förskola i bottenvåning på ett kontorshus är en fördelaktig kombination eftersom förskolan då kan ta hela gården i anspråk.

Begränsa trafikhastighet och markparkering

I tät bebyggelse bör hastigheterna anpassas så att gator kan utnyttjas som stadsrum. När vi bygger tätt bör ytkrävande markparkering undvikas och parkering ske i garage eller parkeringshus i möjligaste mån. Kantstensparkering för korttidsparkering kan tillåtas.

Komplettera varsamt

Kompletteringar i befintliga områden ska göras med målsättning att bidra till att skapa mer attraktiva och levande stadsrum. Vid kompletteringar i befintliga områden som har en väl fungerande skala kan den befintliga skalan följas på såväl byggnader som mellanrum. Istället får arkitekturen stå för variation och tidsenlighet. När skalan upplevs för stor i ett område kan det vara angeläget att göra tillägg som skapar en ny, mänskligare skala och mindre stadsrum. När skalan är för liten att följa på grund av ekonomiska eller andra skäl bör skalförskjutningen göras omsorgsfullt.

En stor byggnad i närheten av en liten bör ha tillräckligt stort avstånd för att den befintliga inte ska hamna i konstant skugga. En stor byggnad bredvid en mindre medför att den lilla upplevs som ännu mindre, vilket kan vara viktigt att tänka på när man bygger i närheten av befintliga märkesbyggnader. Rätt utfört kan en skalförskjutning utgöra ett positivt inslag i en annars homogen skala.

Topografin påverkar byggnaders placering i landskapet

Lämplig skala och form på ny bebyggelse bör ta hänsyn till landskapets förutsättningar. Landskapet kan skapa både variation och rumslighet vilket förstärks när bebyggelsen är anpassad efter topografin. En landskapshöjd kan förstärkas med höga hus. Dalstråk bör tydliggöras vid förändring, siktlinjer och kopplingar bör tillvaratas eller skapas.

Träd kan också påverka upplevelsen av goda proportioner positivt.

Höjdskillnader kan tas upp med pelare eller suterrängvåningar för att undvika onödig sprängning. En suterränglösning gör att byggnaden på ett naturligt sätt möter topografins olika nivåer.

Byggnadsförslag, Hornsbruksgatan Stockholm
(Bild: Utopia Arkitekter)

STOR SKALA	<ul style="list-style-type: none"> + Med hjälp av natur och landskap kan stora parker skapas och naturen ta plats mellan husen. Husen kan rätt utformade bli till landmärken. - Riskerar att skapa odefinierade gator och andra ytor mellan husen som kan vara svåra att utforma så att de blir inbjudande stadsrum. 	<ul style="list-style-type: none"> + Ger förutsättningar för många människor på liten yta och skapar aktivitet. - Riskerar att leda till för trånga och mörka utemiljöer med dåliga förutsättningar för såväl växtlighet som solbelysta platser.
	<ul style="list-style-type: none"> + Kan ge lugna miljöer med mycket växtlighet. - Riskerar leda till att det blir för få människor som befolkar stadsrummen, för litet underlag för kollektivtrafik, service och gemensamma lösningar. <p style="text-align: center;">GLEST</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Kan ge småstadskaraktär med modesta byggnadsvolymer, smågator och intima torg. - Riskerar att leda till att utemiljöerna blir för trånga <p style="text-align: center;">TÅTT</p>

Illustration över för- och nackdelar med olika typer av skala och täthet.

Riktlinjer för skala och täthet

Huddinge förtätas i kollektivtrafknära lägen med funktionsblandade områden (ÖP 2030).

Övergripande

- 2.1 Byggnader, gator och stadsrum ska ha varierad skala och goda proportioner. Både den lilla och den stora skalan är nödvändiga.
- 2.2 Konkurrens om utrymme i den tätbebyggda miljön ska hanteras så att en attraktiv stadsmiljö främjas. Detta innebär samutnyttjande av mark, integrering av förskolor, skolor och andra verksamheter och garage/parkeringshus.
- 2.3 Platsens topografiska förutsättningar ska vara utgångspunkt för ny bebyggelsestruktur och vid förtätning av befintlig.
- 2.4 Skalförskjutning i befintliga områden ska utföras med försiktighet och medvetenhet om konsekvenser för upplevelsen av området och dess stadsrum. I stadsdelar som är kulturhistoriskt betydelsefulla är det viktigt att den befintliga bebyggelsens skala förblir läsbar.

Planering

- 2.5 Byggnaders volym och stadsrummens storlek bestäms så att varierad skala, goda proportioner och stadsrummens kvaliteter säkerställs.
- 2.6 Ett solitärt höghus inom ett kvarter ska frigöras visuellt från andra volymer helt eller delvis genom att till exempel vara sammankopplade endast med bottenvåning eller tydlig förskjutning i syfte att variera skalan, skapa tydliga former och undvika en kompakt stor skala. De bör angränsa mot en öppen plats.
- 2.7 Byggnader som riskerar att uppfattas som för storskaliga, ska bearbetas med hjälp av brott eller knäckningar i fasad, höjdskillnader, entrétäthet och/eller fasadindelning med hjälp av materialbyte och dylikt.
- 2.8 Gårdar bör vara så stora att större delen är solbelyst under en stor del av dagen.
- 2.9 När byggnadens omfång bestäms ska balkongers volymverkan tas i beaktande.

Huddinge Centrum (Bild: Jakob Forsell)

4.3 Rörelse och kopplingar

Bebyggelseområden kopplas ihop genom målpunkter

Huddinges olika områden och målpunkter bör kopplas närmare varandra med bebyggelse, parker och andra stadsrum och stråk. Noder, målpunkter och viktiga huvudstråk ska kartläggas och identifieras i tidigt skede. Alla projekt ska visa vilka arkitektoniska värden som tillförs till omgivningen och hur flöden och folkliv påverkas av det tillförda.

Bygg bort barriärer

Stadsutveckling syftar bland annat till att bygga bort eller minska verkan av barriärer. Trafiksäkra övergångar, bullerskärmande bebyggelse, överdäckningar, omformning av vägar är olika sätt att göra det på. Topografiska barriärer kan överbryggas med byggnader och broar.

Rörelsestrukturen ska vara en naturlig och attraktiv del av bebyggelsen

För att skapa attraktiva livsmiljöer krävs en balans mellan ytor för bilen och andra trafikslag som skapas genom att planera bebyggelse och trafik sammanhållet. Transportrum med höga hastigheter är nödvändiga för att koppla områden till varandra, och utgör samtidigt hinder för en attraktiv stadsmiljö.

I stadsmiljöer bör gaturummen vara utformade för att

vara attraktiva för fotgängare, så kallade stadsgator.

Befintliga centrala gator genom tätbebyggda områden i Huddinge är ibland utformade som landsvägar med väl tilltagna avstånd till bebyggelse, svackdiken och planskilda korsningar. Vissa av dessa gator bör omformas till stadsgator med smalare gaturum och byggnader som kantar gatan med fönster och entréer vända mot gatan, övergångar i plan, gott om utrymme för fotgängare, trädplanteringar, dagvattenlösningar och lokaler i bottenvåningar.

Skapa rörelsefrihet och tydlighet

Det ska finnas goda möjligheter att röra sig genom bebyggelseområden mellan byggnader. Dels genom att gångstråk anläggs, men också genom att stora kvarter öppnar upp och gör det möjligt att gena över gårdar.

Stråk utformas med en inbördes hierarki så att vissa blir viktigare med större tydlighet och flöden, medan andra är mindre och kan vara mer oförutsägbara. Det skapar en balans mellan stråk som upplevs som trygga och befolkade och mer informella stråk. Längs de stråk som identifieras som huvudstråk bör stort fokus ligga på entrétytheten för att det flöde och folkliv man vill uppnå går att skapa liksom att utformningen sker utifrån ett barnperspektiv.

Tydliga och trygga stråk bör vara orienterbara och överblickbara genom bland annat belysning. Liksom för stadsgator bör fönster och entréer vändas mot stråk.

Stadsgator, andra gator och vägar

För en levande stadsmiljö eftersträvas gator som fungerar för promenad; så kallade *stadsgator*. Dessa gator har väl tilltagna bilfria ytor och byggnader med lokaler i bottenvåningar. Stadsgator kan se olika ut men har gemensamt att de prioriterar fotgängarmiljön och är upplevelserika. Även andra typer av gator kan fungera mer eller mindre väl för fotgängare. Bilars och cyklars hastighet på gatan påverkar hur gatan upplevs som stadsrum. Förgårdsmark framför byggnader i stadsrum ska användas sparsamt och utformas så att de bidrar till stadsrummets liv och gestaltning. Exempelvis genom en upphöjd terrassering som blir en förlängning av stadsrummet samtidigt som den skapar ett avstånd.

Nedan beskrivs olika typer av gator och vägar. Det är viktigt att veta vilken typ som eftersträvas vid stadsutveckling.

Stadsgata 1: Gågata/gångfartsgata

Gågata eller gångfartsgata i centrumområden där bilar endast får förekomma på fotgängares villkor. Ofta smala gaturum. Byggnader intill gata med lokaler i bottenvåning. Gatan är möblerad och trädplanteringar förekommer. Gatan räknas som *lokalgata* och är lämplig i tät stadsmiljö. Exempel är gågator i Huddinge centrum, Götgatsbacken i Stockholms stad.

Stadsgata 2: Innerstadsgata

Gator i kvarterstadsstruktur. Gaturummet består av körbanor och trottoar. Låg hastighet. Byggnader intill gata med lokaler i bottenvåningen, trottoarer ibland möblerade och med träd. Ibland kantstensparkering. Gatan räknas som *lokalgata*, medger låg hastighet och är lämplig i tät stadsmiljö. Exempel är Sjödalsvägen i Huddinge.

Stadsgata 3. Boulevardgata.

Gator i stadsmiljö som kräver god framkomlighet. Väl tilltagna trottoarer eller mittstråk för gående. Transportymmet är tydligt avskilt av träd, kantsten, re-fuger, planteringsytor. Trottoarer eller gångstråk är ofta möblerade, har träd, belysning och ibland blomprakt. Byggnader intill gata med lokaler i bottenvåningen. Gatan räknas in i *huvudvägnätet*, medger något högre hastighet och är lämplig i tät stadsmiljö. Eventuell spår-vagn i separat fält i mitten av gatan. Exempel: Hälsovägen i Flemingsberg som den plane-ras, Hammarby allé i Hammarby sjöstad

Traditionell förortsväg

Gatan är ofta planerad som landsväg, trafikseparerad med öppna diken och slänter eller gräsytor utmed vägen. Gaturummet har svag rumslighet och saknar of-fentlighet i bottenvåningar. Gatan ingår i *huvudvägnä-*

tet, och även i centrumområden medges högre hastig-het än andra centrumnära gator. Befintliga förortsvägar som i tät stadsmiljö bör utvecklas till att bli mer stadslika, genom att utforma dem som stadsgata 2 eller 3 Exempel: Österleden, Vårby Allé, Norra Härads-vägen, Storängsleden, Stortorpsvägen, Bäckagårdsvägen.

Nyare förortsgata

Gator i tät stadsmiljö utan tillräckligt underlag för service för att utvecklas till *stadsgata* enligt ovan. Dessa gator är trafikseparerade med eget utrymme för gående. Byggnader är ofta placerade i gatans liv med viss offentlighet i bottenvåningar. Entréer är ofta vända mot gatan och enstaka lokaler förekommer. Gatan ingår i *huvudvägnätet* och kan vara ett bra alternativ för de områden där underlag för lokaler i bottenvåningar är litet. Entréer vänds mot gata och sockelvåning och fasaddetaljer utformas omsorgsfullt. Byggnader place-ras i gatans liv. Exempel: Gator kring Kvarnbergsplan.

Gator i småhusområden

Mindre gator väl inramade av småhus i fastighetsgräns eller tydliga tomtavskiljare i form av häckar eller staket. Småhusgatan fungerar för promenad och andra aktiviteter och utformas för god sikt och låga hastigheter. Gatan räknas som *lokalgata* och medger låga hastigheter. Exempel: Gator i Huddinges villaområden.

Landsväg och motorled

Vägen ingår i *huvudvägnätet* och medger höga hastig-heter. Vägen är inte integrerad i stadsmiljön utan utgör en barriär. Vid anläggning av nya motorleder bör de delar av vägarna som ska gå genom bebyggelse grävas ned, alternativt skapas kopplingar på tvärs som minskar barriärverkan. Lägre hastigheter genom stadsmiljö är en annan åtgärd. Exempel är Huddingevägen, Nynäsvä-gen, Ågestavägen, Lännavägen, E4/E20.

Riktlinjer för rörelse och kopplingar

Gator och vägar är inte bara till för snabba transporter, de är också viktiga inslag i en levande och trygg offentlig miljö även om de ibland kan utgöra barriärer. Gatumiljön har stor betydelse för det levande gatulivet (ÖP 2030)

Övergripande

- 4.1 Bebyggelse- och trafikplanering samordnas så att rörelsestrukturen blir en naturlig del av stadsmiljön och främjar stadsrummen.
- 4.2 Stadsutveckling ska bland annat syfta till att bygga bort barriärer.
- 4.3 Noder, målpunkter och viktiga huvudstråk ska kartläggas i tidigt skede för att skapa folkliv och flöden.
- 4.4 Gator inom nya bebyggelseområden ska utformas som stadsgator, nyare förortsgata eller gator i småhusområden. Fotgängares möjligheter att röra sig och uppehålla sig i gaturummet ska prioriteras, särskilt barnens perspektiv ska beaktas. Traditionell förortsväg i befintliga områden som utgör ett huvudstråk bör omformas till stadsgator.
- 4.5 Rörelsestrukturen i nya områden ska vara en naturlig fortsättning på befintliga så att rörelse mellan det gamla och nya blir optimal.

Planering

- 4.6 Hållplatser och stationer ska vara lätta att hitta till, vara trygga och omsorgsfullt gestaltade.
- 4.7 Stråk utformas med en inbördes hierarki så att vissa blir mer befolkade. De ska vara tydliga och trygga; orienterbara och överblickbara med belysning och andra funktioner. Fönster och entréer vänds mot stråk.
- 4.8 Allmänhetens möjligheter att röra sig genom områden säkerställs genom gångvägar och öppna kvarter.
- 4.9 Nya övergångar tvärs gator inom tät stadsmiljö bör ske i samma plan som gatan där det är tillräckligt trafiksäkert, vilket ger en mer levande stadsmiljö än planskilda korsningar.
- 4.10 Tunnelar och gång- och cykelbroar över och under vägar med höga hastigheter och järnvägar ska utformas för att vara säkra och trygga samt vara omsorgsfullt gestaltade.
- 4.11 Transportrum med höga hastigheter och buller ska dels skärmas bort genom bebyggelse, landskapselement eller omsorgsfullt utformade plank, och dels ha tydliga passager och visuell koppling tvärs.
- 4.12 Orienterbarhet och kopplingar genom långa siktlinjer ska säkerställas

Södalsparken, (Bild: Mattias Malm)

4.4 Gröna och blå rum

Många väljer att bo i Huddinge för närheten till naturen. När Huddinge växer bidrar denna rikedom till att skapa attraktiva boendemiljöer.

Bebyggelsen ska innehålla grönska

Grönska ska vara ett självklart inslag i parker, stadsgator och torg och kan tillföras även på byggnaders fasader och tak. Grönska i bebyggelsen gör stor skillnad för att skapa attraktivitet, grönska har också en direkt påverkan på människors hälsa.

Grönska i bebyggelsen levandegör en plats också när den inte är välbefolkad eftersom växter skapar förändelighet, ljus - och ljudskiftningar och drar till sig fåglar och insekter.

Grönska påverkar också lokalklimatet positivt genom att ge skugga, skapa bättre luftkvalitet och sänka temperaturen vid värmeböljor, vilket blir än viktigare i ett framtida varmare klimat.

Vatten tillförs

Vatten är mycket uppskattat i stadsrum. Vatten

levandegör en plats genom rörelse, ljus- och ljudskiftningar och skapar aktivitet.

Vattnelement bör tillföras där det är möjligt, framförallt genom öppna dagvattenlösningar exempelvis i form av regnträdgårdar, dammar och rännor. Vattnets väg till sjöarna bör synliggöras också av gestaltningskäl. Mer stadsmässiga lösningar än svackdiken väljs i tät stadsmiljö. Kulverterade vattendrag bör öppnas upp i dagen igen där så är lämpligt.

Parker är en del av bebyggelsen

Parker som ligger inom tätbebyggt område är en slags stadsrum: *stadspark*. Stadsparken ska vara tydligt kopplad till övriga stadsrum och stråk. Bebyggelsen i kanterna bör samspela med parken genom omsorgsfull placering och utformning. Man bör undvika parkmark direkt intill bostäder utan utforma gränser mellan privat och allmän mark. Parker bör rymma många olika funktioner och tillföra estetiska, rekreativa och ekologiska värden.

Stadsodling främjas

Stadsodling bidrar till att aktivera stadsrummet och tillför grönska. Stadsodling skapar också gemenskap,

ansvar för närområdet, höjer livskvaliteten för de som använder dem och har pedagogiska värden.

Grönstrukturen ska vara sammanhängande

Huddinges grönstruktur behöver hänga samman för att fungera över tid. Grönrytorna sträcker sig från bostadsgårdar, villatradgårdar, allmänna parker, ej anlagda träd- eller gräsbevuxna ytor, längs med gröna stråk utmed vägar och bebyggelse och leder ut i större naturområden och regionens gröna kilar.

En grönstruktur med tillräckligt stora områden sammanlänkade genom stråk ger förutsättningar för att upprätthålla ekosystemens funktioner och möjlighet för människor att röra sig genom gröna rum. Naturen tillför rekreativitet, rumslighet och bistår oss med en mängd ekosystemtjänster.

Möjlighet att kunna röra sig i gröna stråk i bebyggelsen är en stor kvalitet som uppskattas av många. Nya parker och grönstråk anläggs för att stärka grönstrukturen. I nya stadsutvecklingsområden bör grönstrukturen vara en självklar del av stadsstrukturen.

Exploatering kan ge nya möjligheter att skapa sammanhängande system av grönytor genom exempelvis omdaning av industrimark och hårdgjorda ytor.

Naturen bör upplevas nära

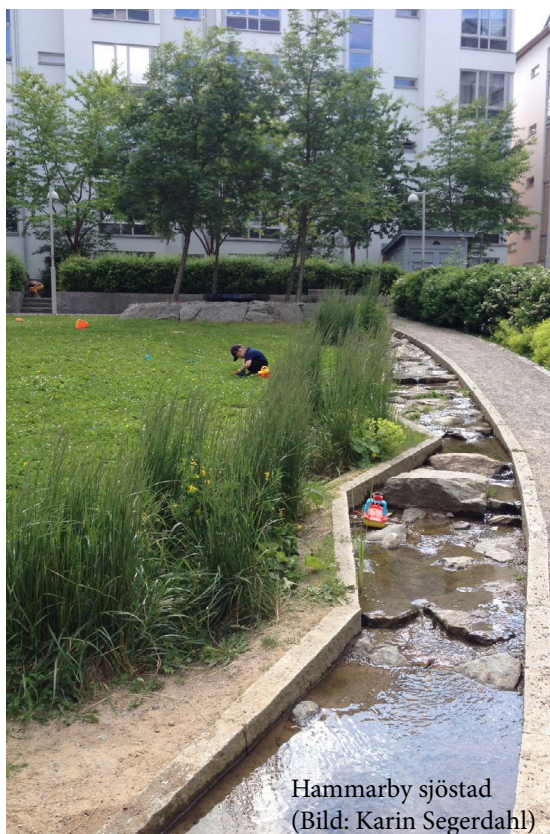
Huddinges närhet till natur med rik flora och fauna ger unika kvaliteter. Närhet till naturupplevelser i staden bidrar till en god livskvalitet.

Det är viktigt att bevara och utveckla bostadsnära grönytor, inte minst där bebyggelsen tätar. Närliggande parker och grönområden bör utvecklas när besöksstrycket på dem ökar. Bostadsnära grönytor av hög kvalitet bör vara nåbara för alla. I områden där tillgången på bostadsnära natur är begränsad bör man överväga att skapa nya grönytor. Där tillgången är begränsad blir kvaliteten och närheten desto viktigare. Tystnad och ro är kanske den mest önskvärda egenskapen i bostadsnära natur. Inslag av naturlek eller landskapsparker är exempel på åtgärder för att höja kvaliteten i grönområden. Entréer till större naturområden bör tydliggöras.

Olika typer av grönska beroende på täthet

I de mer tätbebyggda områdena är det viktigt att tillföra grönska och utnyttja alla de ytor som finns. I nya större områden ska större parker pekats ut. Stadsodling, bostadsgårdar, gröna stråk, blomprakt på torg och gator, gröna tak och fasader, öppna dagvattenlösningar och plaskdammar är exempel på möjlig grönstruktur.

I de områden som angränsar till naturmark och de med mindre exploateringsgrad finns möjlighet att arbeta med entréerna till naturreservat och anlägga naturlekplatser. Om stora ytor finns kan också landskapsparker anläggas och odlingslotter skapas.

Riktlinjer för gröna och blå rum

En förutsättning för förtätning är att god tillgång till park- och grönområden kan skapas. Parkerna ska fungera som stimulerande mötesplatser och upplevelserika sociala rum. Vackra och mångfunktionella parkmiljöer bidrar till att skapa en attraktiv kommun att bo, besöka och verka i. Barnperspektivet är av stor vikt när det gäller parkers utformning... (ÖP 2030)

Övergripande

- 5.1 Vid stadsutveckling ska värdefulla naturområden identifieras och stärkas genom nätverk av parker, natur och gröna stråk.
- 5.2 Vid stadsutveckling ska en viktig utgångspunkt vara att tillgången till natur eller park av bra kvalitet ska förbättras.
- 5.3 Vid stadsutveckling ska dagvattenflöden synliggöras och grönska tillföras gator och torg.
- 5.4 Parker i tät stadsmiljö ska vara väl integrerade i stadsväven, det vill säga kopplade till andra stadsrum, stråk och samspela med bebyggelsen. De ska uppfattas placerade inuti staden och inte utanför. De ska vara mångfunktionella och trygga att vistas i.
- 5.5 Vid stadsutveckling bör goda förutsättningar för stadsodling skapas.
- 5.6 Vid utformning av grönytor ska barnperspektivet beaktas. Variation i vegetation och terräng ska stimulera till lek- och aktivitetsmiljöer för barn i alla åldrar.

Planering

- 5.7 Grönska och vatteninslag säkerställs vid planläggning, genom till exempel krav på andel planteringsytor eller andel hårdgjord yta i plankartan.
- 5.8 Grönska på gårdar säkerställs vid planläggning av kvartersmark, genom till exempel krav på andel planteringsytor i plankartan. Vatteninslag på kvartersmark planeras där det är lämpligt och säkerställs i avtal där så är möjligt.
- 5.9 Lösningar för lokalt omhändertagande av dagvatten bör tillföra estetiska värden som säkerställs genom planbestämmelser och avtal
- 5.10 Där grönska på tak och fasader planeras säkerställs det genom planbestämmelser eller avtal.
- 5.11 Naturmark som är lämplig att bevara säkerställs vid planläggning. Särskilt värdefulla träd, grönytor, hållar och så vidare bör sparas
- 5.12 Ny bebyggelse på befintliga innergårdar ska endast tillåtas i undantagsfall, då det går att påvisa att tillräckliga friytor bevaras och att boendekvaliteter för befintliga bostäder bara påverkas marginellt.
- 5.13 Ny bebyggelse i kanten av befintliga parker kan ske när det samtidigt skapar en bättre parkmiljö och/eller bättre koppling mellan park och kringliggande bebyggelse och tillräcklig parkyta finns. En park kan också kompletteras med mindre byggnader som bidrar till att aktivera parken, till exempel kiosk eller scen. I övrigt ska parker inte bebyggas.
- 5.14 När ny bebyggelse tar värdefull naturmark i anspråk ska grönytor som försvinner kompenseras.

Exempel på gröna och blåa rum i de tätaste stadsmiljöerna:

- Stadsparker som pekats ut tidigt
- Fickparker
- Stadsodling
- Bostadsgårdar
- Gröna stråk
- Blomprakt i stadsrummet på torg och gator
- Träd i gaturum
- Gröna tak och fasader
- Öppna dagvattenlösningar
- Plaskdamm

Exempel på gröna rum i de områden som gränsar till natur och med mindre exploateringsgrad

- Entréer till naturreservat
- Naturlekplatser
- Odlingslotter
- Landskapsparker
- Gröna stråk
- Blomprakt i stadsrummet på torg och gator
- Träd i gaturum
- Gröna tak och fasader

Mera kunskap

Parkprogrammet, Dagvattenstrategin, Miljöprogrammet, Handlingsplan för klimatanpassning, Huddinges natur del 1.

Huddinge centrum (Bild: Stig Almqvist)

4.5 Stadsrum och mötesplatser

Stadsgator, stråk, torg och stadsparker är invånarnas gemensamma vardagsrum - det vi kallar stadsrum. Det är platser mellan husen som är till för alla som bor eller vistas i staden. Här kan man promenera, leka, träna, slappa, titta på folk, strosa, fönstershoppa, sola, ordna möten, fika, läsa tidningen, äta, fira valborg, undervisa, träffa bekanta och allt annat som vi förknippar med ett levande stadsliv.

Mötesplatserna bedöms ofta som de viktigaste i en levande stad. Människor vill se människor och därför ska stadsrummen planeras så att de är attraktiva och befolkas. Ju fler som rör sig och uppehåller sig i stadsrummen desto fler dras dit och desto mer levande blir staden. Befolkade stadsrum upplevs som trygga.

Stadsrum och mötesplatser ska vara integrerade i stadsväven

Stadsrummen och mötesplatserna ska vara väl integrerade i stadsväven, det vill säga vara placerade där människor rör sig för att ta sig från ett ställe till ett annat. Ju fler gator som leder till en plats, desto bättre integrerad är den. Stadsrum bör placeras i anslutning

till stationer och andra viktiga målpunkter. Många anledningar till att besöka en plats och ett stråk är ett sätt att se till att se de befolkas.

Stadsrummens storlek och form ska gynna sociala möten

Stadsrummen ska vara tillräckligt intima för att man ska se de andra människorna i rummet och skapa förutsättningar för spontana möten. De ska vara tillräckligt stora för att rymma attraktiva funktioner. En varierad skala skapar olika typer av stadsrum med olika kvaliteter som kompletterar varandra. Stadsrummen bör kopplas till varandra.

Optimera klimat och minimera störningar

Det ska vara behagligt att vistas i stadsrummen. I vårt klimat är den kanske viktigaste kvaliteten att stadsrummen är solbelyst. De bör också vara skyddad från vind. Det innebär bland annat att motortrafik får förekomma på fotgängares villkor eller separeras från fotgängares ytor.

Skapa aktivitet genom många olika funktioner

Torg, stadsparker och stadsgator utformas för att locka människor att uppehålla sig där genom sittplatser, lekplatser, uteserveringar, utställningar, butiker, service och så vidare. Genom att blanda olika slags funktioner och aktiviteter får olika målgrupper anledning att vistas där och inspirera varandra att delta. Olika funktioner för olika årstider har också betydelse. Målpunkter som stationer, kommersiellt utbud, bibliotek, kyrkor, skolor och förskolor förläggs med fördel i anslutning till stadsrum.

Grönska, vatten och belysning prioriteras

Vid val av stadsrummens innehåll har grönska och vatten en särskild status eftersom det bidrar med eget liv och gör även en obefolkad plats levande. Belysning gör stadsrummet attraktivt att vistas i även när mörkret fallit, och förhöjer stadsrummets gestaltning. Belysning bidrar också till att skapa föränderlighet och göra att stadsrummet upplevs som levande.

Byggnaderna bör göra stadsrum levande

Byggnader placeras så att de formar stadsrummen på bästa sätt. Byggnaderna ska bidra till att göra stadsrummen levande och attraktiva. Bottenvåningar utformas så att aktivitet till, från och i byggnader bidrar till stadsrummet. Lokaler för service eller kommersiella ändamål är förstahandsvalet, i andra hand bör semi-privata lokaler som förskolor, föreningslokaler och bostadskomplement placeras med transparent fasad i bottenvåningen. Entréer till hus förläggs så att de vetter mot stadsrum.

Balkonger, terrasser och fönster bidrar också till ett levande stadsrum om de utformas med tydlig gräns mellan bostadens privata sfär och den allmänna platsen.

Förgårdsmark framför byggnader i stadsrum bör användas sparsamt och utformas så att de bidrar till stadsrummets liv och gestaltning, exempelvis genom upphöjd terrassering som blir en förlängning av stadsrummet samtidigt som den skapar ett avstånd. Oavsett om byggnader placeras intill gata, torg eller park är det viktigt att gränsen för det privata tydligt uppfattas för att det stärker platsens allmänna karaktär.

Form och material bör stärka platsens attraktivitet

Fasader, mark och andra ytor i stadsrummen ska vara omsorgsfullt bearbetade för att ge ett tilltalande estetiskt uttryck och för att bidra till stadsrummets helhet.

Fasader som möter stadsrum prioriteras. Fasadens estetiska uppbyggnad med sockel, materialbyten, fönstersättningar och andra mönsterskapande element är betydelsefulla.

Material väljs bland annat för sitt estetiska uttryck, för att det åldras med skönhet och bör kunna rengöras och underhållas. Detaljer såsom entrépartier, fönsterpartier, balkongräcken, och takfötter spelar stor roll för byggnadens estetiska uttryck. Bottenvåningarna är särskilt viktiga eftersom det är i ögonhöjd vi främst uppfattar material och detaljer. Hur byggnaderna avslutas uppåt, det vill säga takets utformning påverkar helheten. Själva taklandskapet kan bidra med variation

1000 meter konst
(Bild: Maja Brand)

Södertörns högskola, Flemingsberg (Bild: Håkan Lindgren)

och befolkas på terrasser som möter stadsrummet.

Markytor, landskapselement, möbler och utrustning i stadsrummet bör vara omsorgsfullt bearbetade och estetiskt tilltalande. Samma sak gäller för nödvändiga tekniska anläggningar i stadsrummet, som till exempel transformatorstationer, bulleravskärmningar, stödmurar, belysningsstolpar med mera.

Skyltars utformning har också påverkan på stadsrummets utseende och bör ha lämplig storlek och placering som är anpassad till byggnadernas arkitektur.

Konst och tillfällig arkitektur

I det hållbara samhället, ur demokratiska, sociala och ekologiska aspekter, har kulturen en bärande roll. I en tät bebyggelse går ibland vissa värden förlorade såsom grönytor. Mer bebyggelse innebär att det blir mer trängsel, mer buller och så vidare och de måste ersättas/kompenseras av andra värden. Här har konsten en viktig uppgift.

Stadsrummen bör innehålla konstupplevelser och inspirera till lek och kreativitet. Konst ger identitet och karaktär till platsen, är intresseväckande och kommunikativ. Konst i stadsrummet är också ett sätt att tillgängliggöra konsten för fler.

Tillfällig arkitektur bör bidra till att platser blir attraktiva även under byggtiden, som ibland kan vara lång och bör övervägas vid varje enskilt projekt. Det kan till exempel vara en yta som under en period kan användas för en utställning, en fickpark eller en lekplats.

Mera kunskap

Gestaltningssystem för Huddinges offentliga miljöer, Gestaltningssystem för belysning, Parkprogrammet, Trafikstrategin.

Riktlinjer för stadsrum och mötesplatser

Mångfunktionalitet ska eftersträvas och offentliga platser bör rymma många funktioner för att höja platsernas attraktivitet. Alla områden ska ha en god tillgång på attraktiva mötesplatser och utformas så att sammanhållningen kan öka. (ÖP 2030)

Övergripande

- 6.1 Stadsplanering i Huddinge utgår från behovet av väl gestaltade stadsrum med tydligt förhållningsätt till staden i ögonhöjd, för fotgängare med utrymme att röra sig och stanna upp i olika aktiviteter.
- 6.2 Torg, parker och stadsgator ska vara placerade där människor naturligt rör sig inom stadsväven. Vilka gator som ska utformas som huvudstråk bestäms tidigt.
- 6.3 Stadsrummens storlek, sammansättning och utformning ska främja sociala möten, aktivitet och intresseväckande promenader.
- 6.4 Stadsrum och stråk utformas så att de upplevs som trygga.
- 6.5 Möjligheten att tillföra konst och/eller tillfällig arkitektur i varje projekt ska beaktas.

Planering

- 6.7 Mötesplatser och huvudstråk planeras så att upplevelsen blir så händelserik som möjligt med variation i rumsligheter och fasaduttryck.
- 6.8 Grönska, vatten och belysning är prioriterat innehåll i stadsparker, på torg och i gatumiljö. Sittplatser, lekmiljöer med mera som lockar människor att vistas på platsen ska tillföras.
- 6.9 Målpunkter och funktioner för olika målgrupper förläggs i stadsrummen och dess byggnader.
- 6.10 Byggnader placeras så att de formar attraktiva stadsrum med avseende på dess storlek och sammansättning och så att goda ljus, ljud- och vindförhållanden skapas.
- 6.11 Bottenvåningar ska så långt möjligt bidra till att aktivera stadsrummet. I första hand ska lokaler för service eller kommersiell verksamhet förläggas i bottenvåningar, i andra hand ska semiprivata lokaler förläggas i bottenvåningar. Bottenvåningar ska innehålla fönster i fasad mot stadsrum.
- 6.12 Bostäder i bottenvåning ska innehålla fönster i fasad mot stadsrum. Samtidigt kan med fördel ett avstånd skapas mellan den privata bostaden och stadsrummet genom förhöjd bottenvåning eller väl gestaltad och möblerad förgårdsmark.
- 6.13 Entréer förläggs i första hand mot stadsrum.
- 6.14 Balkonger och takterrasser kan med fördel placeras mot stadsrum och utformas med lämpliga mått och gestaltning så att de stärker och aktiverar stadsrummet. Lägsta tillåtna fri höjd under balkong och balkongdjup kan behöva begränsas.
- 6.15 Estetiskt hållbara material och detaljer som kan underhållas på ett bra sätt bör säkerställas under plan- och avtalsprocessen.

Glömstaskolan, (bild: Maja Brand)

4.6 Publika byggnader

Publika byggnader är en viktig del av stadens identitet. Det är byggnader som är mer eller mindre till för allmänheten. Med publika byggnader menas till exempel bibliotek, kyrkor, skolor, sjukhus, museum och kommunhus. Privatägda byggnader som innehåller restauranger, biografier och butiker är också byggnader med hög grad av offentlighet.

Publika byggnader bör ha god gestaltning
Publika byggnader är på grund av sin karaktär av gemensamt förfogande särskilt viktiga för stadsmiljön. De bör därför placeras och utformas med stor medvetenhet om hur de bidrar till stadslivet och stadsrummen. Väl utformade publika byggnader blir ofta identitetskapande för kommunen och området. Byggandet av publika byggnader ska kännetecknas av att de är omsorgsfullt planerade och uppförda med god kvalitet samt att de är socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbara. Det är också viktigt att välja material och lösningar som håller i längden, att en byggnads livscykel beaktas.

Publika byggnader kopplas till stadsrum

Publika byggnader utgör målpunkter som bidrar till att skapa liv, rörelse och ökad trygghet i stadsrummet. Stadsgator och torg blir livliga av dessa byggnader och stråk som leder till dessa byggnader blir välbefolkade.

Skolor och förskolor är viktiga målpunkter

Skolor och förskolor bidrar till sammanhållning i lokalsamhället, utgör naturliga mötesplatser och skapar stolthet i området. Under förutsättning att verksamhetens behov kan tillgodoses bör även förskolor och skolor integreras i bebyggelsestrukturen. Byggnaderna aktiverar närliggande gator, torg, parker och naturmark.

Många funktioner skapar mycket aktivitet

En byggnad kan rymma många olika funktioner. En skola kan användas till föreningsverksamhet på kvällarna, ett bibliotek kan kombineras med café eller scen. För att maximera utnyttjandet av publika byggnader bör man söka flera användningsområden för byggnaden. På så sätt blandas och möts olika målgrupper och byggnaden kan användas under fler av dygnets och året.

Tomtbergaskolan (Bild: Maja Brand)

Skogas racketcenter (Bild: Maja Brand)

Mera kunskap

Kulturmiljöinventeringen, 1900-tals arkitektur i Huddinge.

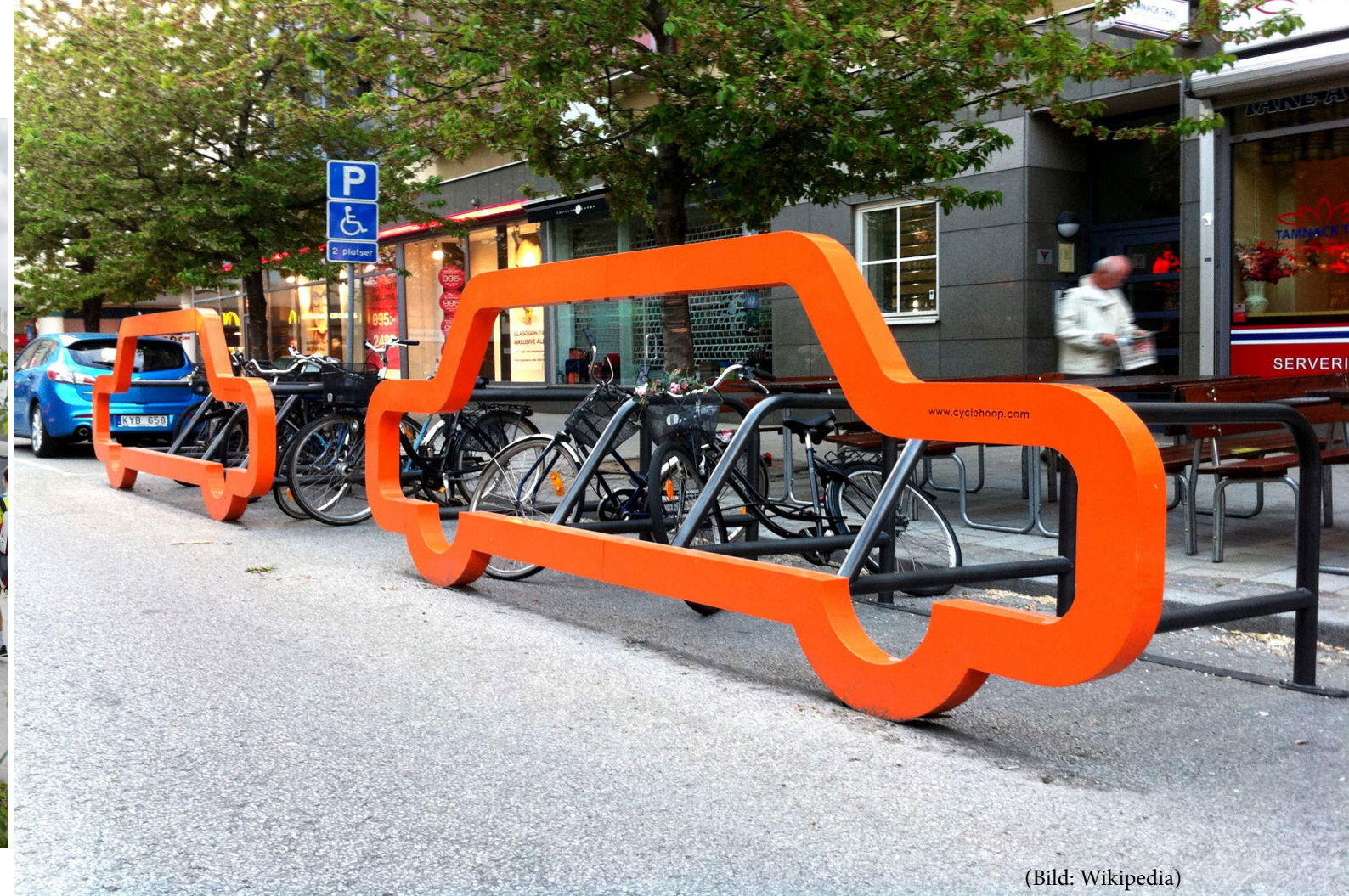
Riktlinjer för publika byggnader

Övergripande

- 7.1 Publika byggnader kännetecknas av omsorgsfull gestaltning, hållbarhet och kvalitet med ett livscykelperspektiv.
- 7.2 Publika byggnader placeras så att de bidrar till stadsrummets attraktivitet och trygghet som bidrar till ett innehållsrikt stadsliv.
- 7.3 För att maximera användandet av publika byggnader bör man söka flera användningsområden för dem.

Planering

- 7.3 Detaljerad redovisning av publika byggnaders utformning och utseende i detaljplaneprocessen ska visa på god gestaltning och bör säkerställas genom plankartans bestämmelser och/eller exploateringsavtal.

(Bild: Wikipedia)

4.7 Parkering

Eftersträva parkering i garage och parkeringshus

Bilparkering tar stora delar av mark i anspråk och dess utformning har stor betydelse för stadsrummet. Ur gestaltningssynpunkt är det önskvärt att antalet parkerade bilar i stadsmiljön minskar. Parkering under mark och parkering i parkeringshus eftersträvas.

Parkeringshus ska utformas så att de bidrar till en attraktiv stadsmiljö, till exempel genom att lägga vikt vid parkeringshusets fasader, förlägga annan verksamhet såsom kiosker och cykeluthyrning i dem, bygga ihop dem med bostadshus, anpassa till befintlig terräng, tillföra växtlighet och utforma god belysning.

Placering och utformning ges stor betydelse vid markparkering

När parkeringsplatser måste förläggas på mark är placering och utformning särskilt viktigt. Parkering utmed gator kan bidra till att dela in ett storskaligt gaturum i mindre delar och till att skilja transportrum från fotgängarrum.

Vid storskaliga parkeringar vid externa handelsområden eller infartsparkeringar kan markparkering vara ett

alternativ inledningsvis. I dessa fall ska markparkeringar utformas som trygga, säkra och omsorgsfullt gestaltade. Stora parkeringsytor bör ha gångvägar, belysning, komplementbyggnader, lektyor eller konst. Minst 10 % av ytan bör vara grön.

I bostadsområden kan markparkering också vara det enda alternativet ibland. Det är då viktigt att tillräcklig friyta för gemensamma vistelseytor först kan garanteras. För att bostadsområdet ska få en trivsam karaktär är det viktigt att parkeringsytor blir småskaliga och utformas med växtlighet och belysning. Gröna miljöer mjukar upp en hård miljö och kan användas för att skärma av mindre tilltalande markparkeringar och dela in dem i mindre delar.

Cykelparkering

Behovet av cykelparkeringar ökar. Cykelparkeringars utformning är viktiga för helhetsintrycket i ett område. Ibland är det mest lyckat att hitta platser och utformning som gör att parkeringen smälter in i sin miljö, och ibland kan cyklarna till exempel istället utgöra ett färgstarkt inslag.

Riktlinjer för parkering

Ytkrävande bilparkering medför att mindre ytor finns för bostäder, service och arbetsplatser.(ÖP 2030)

Övergripande

- 8.1 Ytkrävande markparkering ska minska i omfattning i kollektivtrafiknära lägen. Välj andra parkeringslösningar än markparkering i stadsmiljö där det är möjligt.
- 8.2 Parkeringar utformas, placeras och gestaltas omsorgsfullt med medvetenhet om påverkan på stadsmiljön.

Planering

- 8.3 Nya större markparkeringar bör undvikas i stadsmiljö och parkering under mark eller parkeringshus ska övervägas i nya projekt för flerbostadshus eller parkeringskrävande verksamheter.
- 8.4 Befintlig markparkering bör ersättas med parkering under mark eller mer yteffektiva parkeringshus där så är möjligt för att möjliggöra annan markanvändning.
- 8.5 Parkeringshus ska utformas så att de bidrar till en attraktiv stadsmiljö.
- 8.6 Kantstensparkeringshus bör utformas så att den bidrar till att forma och aktivera gaturummet och helst kombineras med trädplantering.
- 8.7 Ny markparkering i befintliga bostadsområden bör endast etableras om den kan placeras så att viktiga befintliga värden exempelvis grönytor, lekrområden, utemiljöer och naturområden inte går förlorade. De planeras småskaligt med grönytor, belysning och tryggt att röra sig där även för barn.
- 8.8 Infartsparkeringshus och stora parkeringsytor vid externhandelsområden ska i första hand anläggas under mark och i garage.
- 8.9 Större markparkering ska dessa utformas så att de upplevs som säkra, trygga och omsorgsfullt gestaltade. Befintlig topografi och landskap används för att skapa ett mer varierat och mjukt uttryck. Minst 10 % av ytan bör vara grön.

Mera kunskap

Kommunens parkeringsprogram,
Parkering för hållbar stadsutveckling.

Vårby Gård (Bild: Daneilla Backlund)

4.8 Dialog och integration

En attraktiv bebyggelse är en fråga om en *upplevelse* av stadsrummet. Hittills har strategin behandlat faktorer i den fysiska miljön som direkt påverkar hur vi upplever stadsrummen.

Upplevelsen av bebyggelsen påverkas också av i vilken grad invånarna känner sig delaktiga, tror på framtiden, och uppfattar att den är till för alla.

Kommunen tror på kommunen

Kommunen utgår från en positiv syn på stadsutveckling i alla kommunens delar. Det är en viktig faktor för att skapa en positiv utveckling och innebär att på ett realistiskt sätt kalkylera med att sociala, arkitektoniska och ekonomiska värden kommer att öka.

Kommunen arbetar med aktörer som är lyhörda för och uppskattar befintliga värden samtidigt som de tror på en långsiktig positiv utveckling och investerar engagemang och ekonomi därefter.

Stadsutveckling ska stärka befintliga områden

Nya välutformade hus kan i sig bidra till att stärka bilden av ett helt område. Viktigare ändå är att allmänna platser är väl omhändertagna och fungerar som attraktiva mötesplatser och skapar stolthet över området.

När nybyggnation sker i eller intill slitna områden bör de befintliga utemiljöerna rustas upp för att undvika klyftor mellan gammalt och nytt. Detta kräver ofta ett helhetsgrepp och större planeringsområden som ger förutsättningar för investeringar i befintliga bestånd och allmänna platser.

Utformning av och inflytande över stadsrummen är ett allmänt intresse som det är kommunens ansvar att säkerställa, men som kräver alla aktörers engagemang.

När nya områden planeras ska de bidra till att kommunens olika delar binds ihop genom att bygga bort barriärer och genom att utveckla gång- och cykelnätet.

Bygg för alla

Social hållbarhet innebär att staden är till för alla oavsett ålder, kön, ekonomisk ställning eller ursprung. Blandade upplåtelseformer och funktioner, varierade byggnadstypologier god tillgänglighet till kollektivtrafik och närhet till service är viktiga förutsättningar för social hållbarhet. Viktigt är också att goda möjligheter finns för rörelse och rekreation med trygga och gröna närmiljöer.

Invånarna ska ha inflytande över bebyggelsemiljön

Invånarnas önskan att ta ansvar över sitt närområde stärks genom inflytande. Kontinuerliga dialoger med lokala aktörer och särskilda dialoger inför större

förändringar är viktiga. På så sätt har politiker, tjänstemän och exploatörer också möjlighet att tillvarata kunskap om vilka värden som finns och saknas i de olika områdena. Förutsättningar för inflytande kan skapas på många sätt, till exempel genom samverkan med lokala organisationer och föreningar, i samarbete med skolor, demokratidagar, enkäter, workshops med mera. Barn och ungdomars inflytande ska tillgodoses särskilt.

Det är viktigt att alla medbestämmandeprocesser som sker på kommunens initiativ utformas med tydligt syfte, målformulering, kommunikation och återkoppling. Många investerar sitt engagemang i medbestämmandeprocessen och för att alla ska känna att det är mödan värt krävs att syftet är tydligt och att resultatet synliggörs.

Riktlinjer för dialog och integration

Huddinge strävar efter att vara ett samhälle...där hållbarhet ur ett ekologiskt, socialt och ekonomisk perspektiv prioriteras...Huddinge är känt för den samverkan och medborgardialog som bedrivs. (ÖP 2030)

Övergripande

- 9.1 Kommunen väljer att arbeta med aktörer som investerar långsiktigt och visar framtidstro i sin ambition vid utformning av nya projekt genom hög kvalitet oavsett målgrupp.
- 9.2 Kommunen väljer att arbeta med exploatörer som skapar värden utöver själva bostadsbyggandet.
- 9.3 Nya projekt bör bidra till stadsrummets attraktivitet och innehålla investeringar i dessa. Det kan avse investeringar på kommunens mark eller på fastighetsutvecklarens egen mark som kommer allmänheten och befintliga boende tillgodo.
- 9.4 Nybyggnation ska bidra till god social hållbarhet genom till exempel blandade upplåtelseformer och funktioner, varierade byggnadstypologier, god tillgänglighet till kollektivtrafik och närhet till service.

Planering

- 9.5 Kommunen råder över och säkerställer stadsrummets kvalitet genom eget ägande eller planläggning och exploateringsavtal. Strategiska allmänna platser, så kallade kärnplatser överläts inte till annan part.
- 9.6 Invånarnas inflytande över närmiljön stärks genom kontinuerliga dialoger med lokala aktörer och särskilda dialoger inför större förändringar.
- 9.7 Barn och ungdomars inflytande säkerställs särskilt i tidiga dialoger.

Begreppsförklaringar

Många begrepp används i samtalen om bebyggelsemiljöer. Nedan förklaras vad begreppen står för i Huddinges arkitekturstrategi.

Attraktiva bebyggelsemiljöer

Med attraktiva bebyggelsemiljöer menas miljöer som upplevs som trygga, är tydligt definierade i rummet, är orienterbara och har en blandning av funktioner såsom bostäder, arbetsplatser, mötesplatser, service och affärer. Attraktiva bebyggelsemiljöer kräver tillräckligt hög koncentration av människor området samt att funktionerna i området gör att människor rör sig utomhus på olika tider och av olika skäl.

God gestaltning

Begreppet rymmer både en objektiv och en subjektiv tolkning.

Objektivt innebär god gestaltning att en byggnad eller plats har hög arkitektonisk kvalitet och har utformats med arkitektonisk omsorgsfullhet och medvetenhet för sin tid. Det betyder också att den visar sig fungera väl i sitt sammanhang/för sitt ändamål.

Subjektivt innebär god gestaltning att en byggnad eller plats är attraktiv; uppfattas som fin och är uppskattad och använd av många.

Gröna och blå rum

Rum som utgör delar av den totala grön- och blåstrukturen. Exempelvis stora naturområden, tätortsnära natur, parker och grönytor i stadsmiljö respektive sjöar, vattendrag och vatten i stadsmiljö.

Grönytor

Bostadsgårdar, trädgårdar, parker, mindre ej anlagda naturområden, gröna stråk.

Kulturmiljö

Allmänt beskrivs ofta kulturmiljö som den miljö som påverkats och formats av mänsklig aktivitet och som därigenom berättar om människors liv. I Huddinges arkitekturstrategi avses med kulturmiljö de redan kända och dokumenterade kulturmiljöintressen som finns i Huddinge.

Kärnplats

En kärnplats är den plats som man som boende ser som kärnan i sitt centrum. En omtyckt kärnplats skapar stolthet och engagemang. Den har positiv påverkan på hur området i stort upplevs.

Mötesplatser

Med mötesplats menas här träffpunkter och offentliga platser av social betydelse.

Nod

En punkt där linjer förgrenar sig eller skär varandra.

Rekreation

Möjligheten att koppla av eller att vara fysiskt aktiv.

Stadsmiljö

eller "Bebyggelsemiljö". Miljöer vars karaktär präglas av det byggda; byggnader, gator och rum mellan byggnader. Beskriver hela miljön, samspelet mellan stadsliv och stadsrum.

Stadsliv

Stadsliv innefattar här människors aktiviteter och rörelse i stadens rum och platser.

Stadsrum

Rum i bebyggelsemiljön; uterum mellan byggnader eller mellan byggnader och landskapselement. Stadsgator och stråk, torg och stadsparker.

Stråk

En långsträckt passage/gata eller grönstråk. Sammankopplade med andra stråk och målpunkter.

Säckgator

Återvändsgata (även kallat återvändsgränd) är en väg eller gata som endast på ett ställe har kontakt med det övriga vägnätet.

Tillgänglighet

Tillgängliga platser innebär att kunna gå, cykla, kunna åka rullstol till alla funktioner och ställen som man vill besöka och också att kunna förstå information och orientera sig i staden.

Trygghet

Människors upplevda känsla av trygghet och säkerhet i stadsmiljön.

Urbana kvaliteter

Med urbana kvaliteter menas att det finns ett utbud av närhet till mötesplatser, service, transportmöjligheter, nöjen, rekreation.

Mera kunskap

Huddinges arkitekturstrategi samverkar med flera andra styrdokument, strategier och studier som är framtagna inom kommunen. Till varje kapitel görs en hänvisning till de av dessa dokument som är särskilt relevanta att hämta mer kunskap och stöd ifrån utifrån kapitlets innehåll.

Huddinge kommuns Översiktsplan 2030 pekar ut ”Attraktiva och levande stadsmiljöer” som en målsättning för kommunens utveckling. Översiktsplanen pekar också ut viktiga strukturer och platser för kommunens byggande och utveckling.

Huddinges bebyggelseutveckling och olika byggnader finns väl sammanställt i skriften *1900- talsarkitektur i Huddinge-Att bygga för ljus och luft*.

Den vägledning som finns i *Huddinge Kommuns kulturmiljöinventering* är ett viktigt underlag för att identifiera miljöer och byggnader från olika tider. Även i den *Översyn av kulturmiljöinventeringen* som gjordes i samband med framtagandet av Översiktsplan 2030 finns ytterligare underlag.

Trafikstrategin utgör kommunens vision om att transportsystemet ska vara långsiktigt hållbart samt tillgängligt, tryggt och säkert.

Parkeringsprogrammet som är en del av trafikstrategin beskriver vilka åtgärdsförslag och riktlinjer som gäller för parkering i Huddinge kommun. I programmet finns definierat vilka p-tal som gäller för olika områden och olika ändamål.

Gestaltningssprogram för Huddinges offentliga miljöer utgör riktlinjer vid möbleringen av det offentliga rummet i Huddinge. *Gestaltningssprogrammet för belysning* innehåller riktlinjer vid val av belysning i det offentliga rummet i Huddinge. Programmen ska fungera som komplement till *Gatuhandboken* som är av mer teknisk karaktär.

Handbok för tryggare stadsmiljöer syftar till att vara ett enkelt och handfast stöd för hur trygghets- och jämställdhetsaspekter kan integreras i arbetet med utformning av offentliga utemiljöer i kommunen.

Dagvattenstrategins krav och målsättningar med öppna dagvattenlösningar och gestaltningssstrategins mål om vatten i stadsrummet stärker varandra.

Åtgärdsprogram för buller syftar till att förbättra ljudmiljön och minska antalet boende som är störda av trafikbuller i kommunen. Programmet innehåller förslag till åtgärder för boende, skolgårdar, förskolegårdar samt parker.

Parkprogrammet beskriver bebyggelsens gröna karaktär med indelning i olika bebyggelsetypologier. Parkstråk som har en relation till bostadsområden pekas ut och vilka av dessa som är i behov av förstärkning.

Hastighetsplanen bedömer lämplig hastighet på en gata bland annat utifrån platsens stadskaraktär och bebyggelsestruktur.

